

ЛІТАРАТУРА і МАСТАЦТВА

Орган Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі, Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Совеце Міністраў БССР, Міністэрства кінематаграфіі БССР і Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР

№ 34 (629)

Субота, 23 жніўня 1947 года.

Цана 50 кап.

Настойліва паляпшаць рэпертуар тэатраў

Спаўнаецца год для прыняцця гістарычнай паставы ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паляпшэнню». Цэнтральны Камітэт у гэтай важнейшай паставе ўскрыў асноўныя тэмы ў рабоце драматычных тэатраў і вызначыў шляхі далейшага развіцця савецкага тэатральнага мастацтва.

ЦК ВКП(б) паставіў перад драматычнымі і работнікамі тэатраў задачу — стварыць яркі, поўназначны і мастацкі адносінах творы аб жыцці савецкага грамадства, аб савецкім чалавеку. ЦК ВКП(б) адначасна і «драматыргі і тэатр павінны адлюстроўваць у іх асабліва цікавыя моманты жыцця савецкага грамадства ў яго няспынным руху наперад, усяляк садзейнічаць далейшаму развіццю лепшых якасцяў характару савецкага чалавека, які з асаблівай сілай выніліся ў час Вялікай Айчыннай вайны. Нашы драматыргі і рэжысёры закліканы актыўна ўдзельнічаць у справе выхавання савецкіх людзей, адказваючы на іх высокія культурныя запатрабаванні, выхоўваючы савецкую моладзь бадзёрай, жшцерадакладнай, адданай радзіме, якая верыць у перамогу нашай справы, не баіцца перашкод, здольна пераадолаваць усялякія цяжкасці». Гэта праграма дзейнасці для драматыргаў і дзеячоў тэатра на многа год.

Савецкае тэатральнае мастацтва, з'яўляючыся самым перадавым тэатральным мастацтвам у свеце, было заклікана зрабіць рашучы крок наперад з тым, каб стаць сапраўды магутным фактарам камуністычнага выхавання працоўных і асабліва нашай савецкай моладзі. Партыя заклікала пакончыць з праміслова-аграрным тэатрам, які адвядзлі-б гістарычна мінулага, не ставіць п'ес, якія не маюць ніякага гістарычнага і выхавальнага значэння, рашуча адкінуць як непрыдатны савецкаму тэатру нізаклобную і пошлую буржуазную драматургію, расчысціць падмошкі тэатраў для савецкай п'есы на сучасныя тэмы.

Паставы ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго паляпшэнню» зрабіла надзвычайна вялікі жыццёвы ўплыў на беларускае тэатральнае мастацтва. З рэпертуара нашых тэатраў зніклі маладзёжныя і нізкажаснасныя ў мастацкі адносінах п'есы. Лепшыя ўзоры сучаснай савецкай драматургіі зрабіліся асновай гледача. Тэатры з большай стараннасцю пачалі працаваць над стварэннем спектакляў, якія адвядзлі-б сучасным запатрабаваным. У рэпертуары рэспубліканскіх і абласных тэатраў з'явіліся такія агульнавядомыя п'есы як «Рускае пытанне» К. Сіманова, «За тых, хто ў моры» Б. Ляўрыненка, «Далёка ад Сталінграда» А. Сурава, «Старыя сябры» Л. Мэлюгіна, «На белым свеце» — П. Ніліна, «Платон Крэчат» — А. Карнейчука, «Дарога перамогі» — В. Салаўёва і іншыя. Тэатр імя Янкі Купалы на матэрыяле п'есы А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў» стварыў высокапатрыятычны, сапраўды мастацкі, хвалючы спектакль аб барацьбе мужанага беларускага народа супроць нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

Значна палепшыў свой рэпертуар тэатры імя Якуба Коласа і Рускі Дзяржаўны тэатр БССР. Становіцца на шлях перабудовы і Яўрэйскі Дзяржаўны тэатр БССР, які да апошняга часу знаходзіўся ў палоне ў старой драматургіі. На правільны шлях рэпертуарнай падрыхтоўкі ўступілі і абласныя тэатры рэспублікі.

Мы з'яўляемся сведкамі агульнага якаснага фазыму беларускага тэатральнага мастацтва. Аднак, было-б у вышэйшай меры шкодным іменна цяпер, калі можна канстатаваць якасна лепшы падбор тэатральнага рэпертуара і яго сцэнічнае ўвасабленне, спыніцца на дасягнутым і заняцца тым, што намі яшчэ не зроблена і што неабходна рабіць настойліва і штодзённа.

У Палескай абласной бібліятэцы

У Палескай абласной бібліятэцы арганізаваны выставкі літаратуры ў памямогу вывучэнню біяграфіі В. І. Леніна і І. В. Сталіна. На выстаўках прадстаўлены творы Леніна і Сталіна і кнігі, якія раскажваюць аб жыцці і дзейнасці вялікіх праўдывцоў. Выстаўлены аформлены фар-

У час уборкі ўраджая

Драматычны калектыву Васілевіцкага раённага Дома культуры, Палескай вобласці, у час уборкі ўраджая паставіў п'есу Янкі Купалы «Прымакі».

У дні жніва ў калгасе «Чырвоны шлях», Васілевіцкага раёна, загадчык ха-

Мастацтва, як і літаратура, заклікана адлюстроўваць духоўнае і матэрыяльнае жыццё нашага сацыялістычнага грамадства. Высокамастацкае ўвасабленне на сцэне карцін з сучаснага сацыялістычнага жыцця, даказваючы перадавыя савецкіх людзей, стварэнне такіх спектакляў, якія выхоўвалі-б высокародныя пачуцці савецкага патрыятызма, абуджалі-б баяны дух савецкіх людзей, паказвалі-б нікчэмнасць буржуазнай культуры і маральна-эўдэяцка галоўнай задачай тэатральнага мастацтва.

Тав. А. Жданав у сваім дакладзе аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» гаварыў: «Маладому савецкаму пакаленню прадстаіць умацаваць сілу і магутнасць сацыялістычнага савецкага ладу, поўнацю скарыстаць рухавую сілу савецкага грамадства для новага набываючага росквіту нашага добрабыву і культуры. Для гэтых вялікіх задач маладое пакаленне павінна быць выхавана стойкім, бадзёрым, якое не баіцца перашкод, ідзе на сустрэчу гэтым перапоўкам і ўмее іх пераадолаваць».

Драматургі, кампазітары і дзеячы тэатра могуць і павінны стварыць такія спектаклі, якія не толькі праўдзіва адлюстроўваюць савецкую рэчаіснасць, але і нясуць значную выхавальную функцыю для нашай моладзі. І чым, яе не апалітычнасцю, неразумнем патрабаванняў сучаснасці былімі кіраўнікамі Дзяржаўнага тэатра оперы і балета БССР можна растлумачыць той факт, што ў рэпертуары тэатра няма шэрагу савецкай оперы і балета. Чым, як не жаданнем ісці па лініі найменшага супраціву, была прад'яўлена паставіць апошняга спектакля тэатра ў мінулым сезоне, сумніцельна па якасці, эклектычнага балета «Дон-Кіхот», у той час, як тры оперы — «Міхась Падгорны», «Алеся», «У пушчах Палесся» і балет «Салавей» беларускіх савецкіх кампазітараў, якія раней былі ў рэпертуары тэатра, маглі-б даўно быць адноўлены і паказаны гледачу.

У сучасным момант тэатры рэспублікі ставіць усяго чатыры п'есы беларускіх савецкіх драматургаў і з іх толькі адна — «Канстанцін Заслонаў» адлюстроўвае падзеі з жыцця нашага народа за апошні гады. У рэпертуары тэатраў зусім адсутнічаюць п'есы, прысвечаныя тэмам пасляваеннага жыцця беларускага народа. Аднак, ёсць усе падставы спадзявання, што беларуская савецкая драматургія ў хуткім часе з поспехам выйдзе з таго незадыкраннага становішча, у якім яна апынулася ў апошнія гады. На рэспубліканскіх тур Усеазападнага конкурсу на лепшыя сучасныя савецкія п'есы прадстаўлена шмат п'ес беларускіх аўтараў, лепшых з якіх п'есамі маглі-б быць перадавы для сцэнічнага ўвасаблення. Неабходна толькі, каб тэатры з усёй сур'ёзнасцю паставіліся да работы над гэтымі п'есамі. Відэаючы, што срод аўтараў новых п'ес выніліца шэраг маладых драматургаў, якія будуць адчуваць патрэбу ў кваліфікаванай дапамозе з боку тэатраў. Расціць, выхоўваць з маладых аўтараў новых беларускіх п'ес сталых майстроў савецкай драматургіі — пачынаць абавязак лепшых рэжысёраў і тэатральных калектываў Беларусі.

Неадкладнай стала задача ўзмоцнення падрыхтоўкі юбілейных спектакляў, прысвечаных 30-й гадавіне Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У дні слаўнага ўсенароднага свята тэатры рэспублікі павінны прад'явіць перадавыя спектаклі, якія лепшым чынам адлюстравяць перадавыя моманты свайго дасягнення, паказаць, наколькі яны здолелі аказаць дзейнасць тым велічын і пачэсным задачам, якія былі паставлены перад тэатральным мастацтвам у гістарычных паставах ЦК ВКП(б) аб літаратуры і мастацтве.

Няма сумнення, што следуючы мудрым указанням нашай партыі, акторы, рэжысёры, тэатральныя мастакі і кампазітары створыць высокапатрыятычныя мастацкія творы, вартыя вялікага савецкага народа.

бамі плакат «Ленін і Сталін у дні Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі», кнігі «Ленін аб літаратуры», «Пісьмо беларускага народа вялікаму Сталіну», «Пісьмо маладзёкага народа таварышу Сталіну» і іншыя.

Е. ГАЛКІН.

Да 30-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі У мастака Вяляціна Волкава

— Я цяпер працую над карцінай, якая прысвечана вызваленню Мінска ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, — сказаў нам заслужаны дзеяч мастацтва БССР В. Волкаў.

Гэтая тэма на працягу трох год хвалілася старэйшага беларускага мастака. Ён увесь час напружана шукаў характэрны тыпаж, найбольш выразную кампазіцыю.

Мастак пазнаёміў нас з радкам эскай да карціны «Вызваленне Мінска».

— Пляч Волі ў першыя гады вызвалення Мінска. Яшчэ дыміцца руіны разбураных будынкаў. Натопіў шчаслівых, радасных людзей імкнучыся да магутных савецкіх танкаў, якія на хвіліну затрымаліся. Хвалючыся, незабываючы сцэна! Вызвалення мінчане са з'яўляюцца на вачах дзякуючы савецкім воінам і партызанам — рускім, беларусам, грузінам, туркменам!».

Цікава прасачыць за эвалюцыю кампазіцыі ў розных варыянтах будучай карціны. Па першых эскайх мы бачым рад асобных лірычных момантаў: падлімаючы рабочы сарэдзіна дзякую бацька-матчына-каіста, бабушка ўдала ў абдымкі рослага савецкага воіна; мадлы партызан, што ўсхваляваючы сустрачаю са сваёй маці, і інш. Гэтыя сцэны ў першым варыянце паказваліся на фоне разбурання, якім сваёй згушчанай афарбоўкай адцягвалі ўвагу гледача на сябе і, такім чынам, засцілі галоўнае ў карціне. Такое вырашэнне тэмы не задавальняла вельмі патрабавальнага да сябе мастака. І зноў пошукі. Новыя эскай — адны, другі, — пяты... Цяпер руіны не адцягваюць на сябе ўвагу, яны толькі ўзмацняюць уражанне галоўнага. Галоўнае — гэта ўсенародны апафеос Савецкай Арміі, арміі-вызваліцельніцы, якая ў вобразе роіна-каіста, што стаіць з радзімай рукою на чына ўвай баявой машыне, усаўляе ўсім пераможцамі карціны — рабочымі, партызанамі, моладдзю.

Святочныя канцэрты філармоніі

Беларуская Дзяржаўная філармонія рашуча працавала над мерапрыемстваў, якія будуць праведзены да 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. У святочныя дні адбудзецца ўрачысты канцэрт. У праграме канцэрта кантата, прысвечаная вялікаму свату, якую выканаюць зводны хор у складзе 300 чалавек і зводны аркестр філармоніі і тэатра оперы і балета. У канцэрце выступяць народныя хоры Вялікага Палесся, вёскі Азерчыцы, майстры беларускага мастацтва: Л. Александровіч, І. Балодзіна, Р. Млодзкі, М. Дзянісаў, З. Васільева, А. Нікалаев, П. Малчанав, Л. Рахленка, С. Дрэчын, К. Мулер, І. Ждановіч, Б. Кудраўцаў і іншыя.

На ўсебеларускую мастацкую выстаўку

Чарговае паседжанне выстаўнага камітэта на чале з старшынёй А. Эльманам, якое адбылося 18 жніўня, было прысвечана адбору работ на ўсебеларускую мастацкую выстаўку 1947 года.

Выстаўначы камітэт прыняў тры работы мастака А. Шаўчэка (г. Гомель) «Плывы на рацэ Сож», «Рака Сож» і «Адданыя»; чатыры пейзажы мастака Краўчанкі (г. Гомель) «Вёска», «Стары Сож», «Паводка» і «Рака Сож»; карціны «Завод Піларамы»

Да выстаўкі 30-годдзя савецкай улады

Мастакі і скульптары Беларусі падрыхтавалі больш 200 твораў жывалісу, графікі і скульптуры да выстаўкі, прысвечанай 30-й гадавіне Кастрычніка.

Мастацкі совет выстаўнага камітэта прыняў першыя 20 работ. Мастак К. Касачоў напісаў карціну на тэму «В. І. Ленін

Карціна «Вызваленне Мінска» будзе мець памер 7,5 метра ў даўжыню і 3,5 метра ў вышыню. Вялікі Віктарыяў мяркую працаваць над ёй яшчэ некалькі гадоў.

Мастак В. Волкаў як партрэтывы вядомы далёка за межамі нашай рэспублікі. Напісаньня ім партрэты старшыні Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР Н. Я. Наталевіча, народнага паэта Янкі Купалы, пісьменнікаў Зм. Бядулі, К. Чорнага, К. Крапівы, М. Ланькова і іншых вылучаюцца тым, што аўтар не толькі дамагаецца дакладнага знешняга падаб'нення, але ўдала перадае і характар чалавека, яго інтэлектуальнае аблічча. Да 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі мастак рыхтуе серыю партрэтаў выдатных людзей рэспублікі і групавы партрэт-карціну «Савецкае студэнцтва». Да стварэння гэтай карціны мастак ужо прыступіў. У сваім новым творы ён хоча паказаць вобраз маладога чалавека нашага часу, які павываў у бах, шмат бачыў на сваім жыццёвым шляху, вярнуўся да мірнай працы і цяпер прагне і ўварта вучыцца.

Група студэнтаў рыхтуецца да экзаменаў. Юнакі і дзяўчаты ўважліва слухаюць свайго таварыша, сочыць за кожным яго рухам.

— Мне хочацца паказаць савецкага юнака ў яго надзённых рабочых абстаінах, — гаворыць Вялікі Віктарыяў. — У беларускім вывучэнным мастацтве адсутнічаюць карціны, якія-б адлюстроўвалі побыт нашага чалавека, яго будні. Мая работа ў гэтым жанры будзе адной з першых. Мне хочацца ў карціне, прысвечанай 30-годдзю Вялікага Кастрычніка, паказаць нашу слаўную моладзь, якая нарадзілася пасля 1917 года і не ведала ніякага іншага ладу, акрамя савецкага.

Да святочных дзён будуць праведзены спецыяльныя канцэрты на тэмы: «Вобразы вялікіх праўдывцоў Леніна і Сталіна ў літаратуры і музыцы», «Вобразы савецкага воіна і партызана ў літаратуры і музыцы», «Героі сацыялістычнай працы ў літаратуры і музыцы». Гэтыя канцэрты будуць праведзены з удзелам сімфанічнага аркестра і хора.

У Мінску і абласных цэнтрах будуць наладжаны канцэрты майстроў беларускага мастацтва, канцэрты Беларускага Дзяржаўнага народнага аркестра і ансамбля народнай песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шырмы.

Арганізуецца канцэрт маладых выканаўцаў, выступленні лепшых калектываў мастацкай самадзейнасці рэспублікі.

«Рамонтнае дэпо на рацэ Дзвіна» і «Гарадскі пейзаж» работы мастака У. Дзежыца (г. Віцебск); «Партрэт прафесара Мельнікава» работы мастака М. Кухарава (гор. Віцебск); пейзаж «Паводка» Б. Звенігародскага (г. Гомель). Акрамя таго былі прыняты «Архітэктурныя помнікі» — тры работы А. Марыска; карціны «На радзіме» А. Волкава, «У пошуках маці» У. Хрусталёва, «Пасадка бульбы» Андрухавіча.

у Радзіме» мастак І. Давыдовіч — «І. В. Сталін ля маўзалея», А. Шыбнёў — «Партызаны выдчуць палонных немцаў». У ліку іншых работ, адобраных выстаўчым камітэтам: скульптура С. Селіканова «За чэсць сцяга», пейзаж Ул. Кудраўца «На Дняпры», карціна Я. Ціхановіча «Дзякуй табе, Масква!» і іншыя.

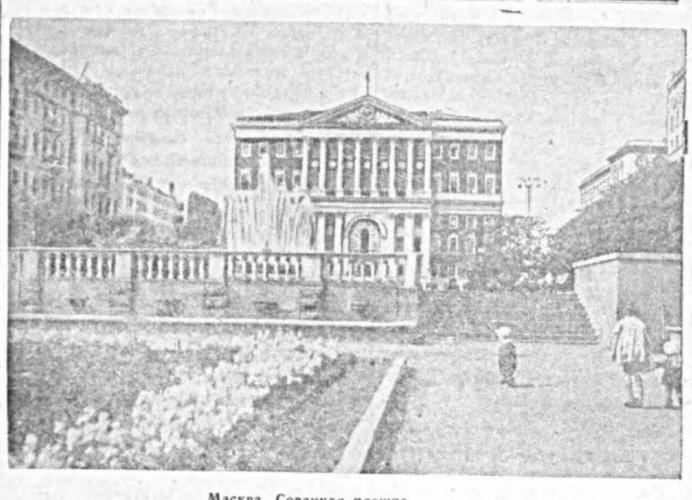
У Бабруйскім абласным Доме народнай творчасці

Бабруйскі абласны Дом народнай творчасці арганізаваў падрыхтоўку мастакоў-самануоучак да абласной і рэспубліканскай выставак, прысвечаных 30-годдзю савецкай улады.

На рэспубліканскую выстаўку ўжо задана 70 экспанатаў. Найбольшую каштоўнасць з іх мае партрэт таварыша Сталіна работы ткачкі А. Латуцька.

Мастацкае вучылішча ў Мінску

У Мінску адкрылася першае ў рэспубліцы мастацкае вучылішча з аддзяленнямі: мастацка-педагагічным, скульптурным і тэатральна-драматычным. У вучылішча прыступілі першыя 100 ваў.

Масква. Савецкая плошча. Фота Н. Граноўскага (Фотэхроніка ТАСС).

У Совеце Міністраў Саюза ССР

Аб утварэнні Урадавага камітэта па праяздзенню святкавання 800-годдзя горада Масквы

Совет Міністраў Саюза ССР паставіў: 1. Утварыць Урадавы камітэт па праяздзенню святкавання 800-годдзя г. Масквы ў наступным складзе: Папоў Г. М. (старшыня Камітэта), Абрамаў П. В., Аляксандраў Г. Ф., Берыя Л. П., Булганін Н. А., Барсава В. В., Бахрушын С. В., Балышаў І. Г., Буздын С. М., Бурылаў П. Г., Вазнясенскі Н. А., Вавілаў С. І., Веснін В. А., Власаў І. А., Волгін В. П., Вышыньскі А. Я., Галкін І. С., Герасімаў А. М., Гундараў А. С., Дашлаў Н. Н., Дзяржавін Н. С., Жданав А. А., Завалскі Ю. А., Зуева Т. М., Ільін Г. М., Ільчоў Л. Ф., Ільмюш С. В., Капраў І. А., Кафтанав С. В., Кемева В. С., Казлова О. В., Кошэў І. С., Кузнячоў В. В., Ліхачоў І. А., Малайноў Г. М., Матросов В. І.

Мерзіхоў К. А., Мяркураў С. Д., Міхайлаў Н. А., Немчынаў В. С., Панкратова А. М., Парфёнаў І. А., Пакрышкін А. І., Паспелаў П. Н., Радзінаў М. І., Раманцаў Н. Н., Сарычэва М. В., Селіванав Г. А., Сокалаў І. М., Суркоў А. А., Ціханав Н. С., Фалдзееў А. А., Фурубін Н. П., Храпчанка М. В., Чарнасаў В. Н., Чычулін Н. Ф., Чыбісаў Н. Е., Шэбалін В. Я., Шуцкоў А. В., Яблочкина А. А., Якаўлеў А. С., Ясноў М. А. 2. Ускласі на Урадавы камітэт распрацоўку і ажыццяўленне мерапрыемстваў па арганізацыі святкавання 800-годдзя Масквы, а таксама садзейнічаць шырокім папулярным і срод працоўных вялікага гістарычнага і вальтычнага значэння гэтай даты.

Аб абудаванні помніка Юрыю Даўгарукаму ў Маскве

Совет Міністраў Саюза ССР паставіў: 1. У сувязі з 800-годдзем Масквы абудавць у г. Маскве помнік Юрыю Даўгарукаму — заснавальніку Масквы. 2. Устанавіць месца абудавання помніка — на плошчы супроць будынка Маскоўскага Савета. 3. Абавязваць Маскоўскі Совет закончыць абудаванне помніка Юрыю Даўгарукаму да канца 1948 года.

Да 800-годдзя Масквы (Маскоўская хроніка)

Творчыя работнікі Масквы разам з усёй савецкай краінай рыхтуюцца адсвяткаваць 800-годдзе сталіцы нашай вялікай радзімы.

Выстаўка карцін з залы Трэціякоўскай галерэі ў Цэнтральным парку культуры і адпачынку імя М. Горькага. Акрамя карцін А. Васіліцава, М. Вараб'ева, А. Рабушкіна, В. Паленава і С. Іванова на выстаўцы будуць экспанаваны работы А. Герасімава, І. Грэбара, Е. Кацмана, П. Сакалова-Скаля і В. Якаўлева, якія прысвечаны паказу праўдывоў пролетарскай рэвалюцыі — Леніна і Сталіна, паказу маскоўскага Крэмля. Карціны «Старая, адмоўчая і новая Масква», «Ларыстон у стаўцы Кутузава», «Перад узліццём Крэмля», «Парад на Чырвонай плошчы» выстаўляюць жывалісы В. Бахшэў, Н. Ульянаў, К. Юн. Скульптары М. Манізер, І. Чайкоў, І. Мендзяленіч, графікі І. Паўлаў, І. Сакалоў, А. Рамадановіч будуць прадстаўлены на выстаўцы новымі творами.

Выдавецтва «Мастацтва» выпускае серыю мастацкіх плакатаў. Плакаты мастакоў Масквы (наш кар).

Б. Мухіна, В. Ліпанавы, В. Іванова, В. Карэцкага, прысвечаны розным этапам жыцця сталіцы, падрыхтаваны ўжо да друку і ў бліжэйшым час выйдучы ў свет. «Масква — сталіца СССР» — так будзе называцца дакументальны фільм, над якім працуюць рэжысёры Л. Сіпанана і Ф. Кісальёў, апэратары В. Бадранічкі і С. Сямінаў. Аўтар сінхрані — І. Бачэльс. Фільм выпускае Цэнтральная студыя дакументальных фільмаў Міністэрства кінематаграфіі СССР.

Мастры тэатра Н. Ахлопкаў, І. Барсенеў, С. Пяцянцова, С. Бірман, Л. Швердлін і іншыя выступяць у дзень 800-годдзя на народных гуляннях у парках і на плошчах. У тэатрах у гэты дзень будуць пазваныя канцэрты, праграма якіх прысвечана юбілею. Спецыяльныя праграмы рыхтуюць калектывы мастацкай самадзейнасці.

У Саюзе савецкіх пісьменнікаў ствараюцца агітпункт, дзе будуць сабраны матэрыялы аб 800-годдзі Масквы. Пісьменнікі выступяць на прадпрыемствах і ва ўстановах сталіцы з дакладамі на тэму «Масква ў мастацкай літаратуры».

Мастацтва, «Бліжэйшыя задачы мастацкай самадзейнасці», «Работа над п'есай, ролю і вобразам», «Мастацтва грыва», «Асноўныя элементы сцэнічна-тэатральнага майстэрства», «А. М. Горкі — заснавальнік савецкай драматургіі», «Аб савецкай аднааковай п'есе» і іншыя.

Акрамя гэтага з слухачамі былі праведзены практычныя заняткі па рабоце над п'есай, ролю і вобразам, па актёрскаму майстэрству і грыву.

Актывісты мастацкай самадзейнасці ў раздзё раёнаў вобласці рыхтуюцца да агляду савецкага спектакля. Дзіспенсі Дом культуры рыхтуе інсцэніроўку па вядомай рамана А. Фалдзеева «Малая гвардыя», Ушчкі — «Казку аб праўдзе» М. Алігер, Докшыцкі — «Старыя сябры» Л. Мелюгіна і г. д.

Мастацтва, «Бліжэйшыя задачы мастацкай самадзейнасці», «Работа над п'есай, ролю і вобразам», «Мастацтва грыва», «Асноўныя элементы сцэнічна-тэатральнага майстэрства», «А. М. Горкі — заснавальнік савецкай драматургіі», «Аб савецкай аднааковай п'есе» і іншыя. Акрамя гэтага з слухачамі былі праведзены практычныя заняткі па рабоце над п'есай, ролю і вобразам, па актёрскаму майстэрству і грыву.

ДОБРАЕ МЕРАПРЫЕМСТВА

НА НОВЫМ ЭТАПЕ

Я. РАМАНОВІЧ

Мінуў год з дня апублікавання гістарычнай пастановы ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню». Можна падвесці некаторыя вынікі, вызначыць перспектывы далейшай работы па перабудове Дзяржаўнага драматычнага тэатра імя Янкі Купалы.

Усирываючы пастанову партыі як заклік да новага ідэяна-мастацкага ўздыму творчай работы ў пасляваенны перыяд, калектыв тэатра перш за ўсё перагледзеў увесь свой рэпертуар з пункту гледжання адпаведнасці спектакляў новым задачам.

Былі аняты з рэпертуара пастаноўкі п'ес «Мілы чалавек» К. Крапівы, «Заложнікі» А. Кучара, «Дрымае сэрца» Б. Ліпінска, у якіх наша савецкая рэалістычная эпіка была перапрацавана ў адлюстраванне.

Тэатр уключыў у свой рэпертуар п'есы Б. Ляўрына «За тых, хто ў моры» і А. Маўзона «Канстанцін Заслонаў».

Калектыв тэатра прыступіў да работы над гэтымі пастаноўкамі з пачуццём вялікай адказнасці за тэму і вобразы спектакля. Было адноўлена старое, але забытае за апошнія гады правіла заслухоўвання перад пачаткам рэпетыцыйнай работы пастановаўчых планаў рэжысёра. У абмеркаванні і ацэнцы пастановаўчых планаў прыняў удзел увесь калектыв. А гэта, баспрэчна, павялічыла пачуццё адказнасці ўсіх выканаўцаў спектакля і разуменне агульных задач пастаноўкі.

Патрабаванне распрацоўкі п'ес, выкарыстанне дакументальнага матэрыялу ў рабоце над іх пастаноўкамі, высокая якасная праца мастакоў і кампазітараў над дэкарацыйным і музычным афармленнем гэтых спектакляў садзейнічала іх поспеху ў гледацкай і высокай ацэнцы ў крытыцы. Гэтыя спектаклі з'явіліся вельмі павучальнымі і для некаторых нашых тэатральных кіраўнікоў і адміністратараў, што прывялі да высновкі аб тым, аб чым казалі «Канстанцін Заслонаў» і «Некасава» п'есам і на гэтай падставе запамінаць рэпертуар пустымі, безжывымі тэатрамі, нікапакалонізацыя перад заходняй драматургіяй. Гэтыя людзі не разумелі новых якасцяў нашага савецкага гледача, які перш за ўсё хоча бачыць у спектаклях глыбокі змест, свежую думку і палітычна вострыя, прынцыповыя адносіны да падзей. Жыццё і гераічны барацьба нашага народа ў часы барацьбы з нямецка-фашысцкімі захопнікамі, патрыятызм і блізкае любавіцтва савецкіх людзей да сваёй Радзімы, іх працоўныя подзвігі ў пасляваенны перыяд — вось тое, што наш гледацкі хваляе савецкага гледача і што павінна ў першую чаргу легчы ў аснову творчай работы драматургаў і тэатраў, калі яны хочуць быць на ўраўняні з задачай нашага часу.

Аднак поспех спектакляў «За тых, хто ў моры» і «Канстанцін Заслонаў» з'явіўся прыкладам поўнай перабудовы тэатра імя Янкі Купалы, а дачучы вынікам штурма і чаргавай «кампаніі». Апрача гэтых двух спектакляў, тэатр не паказаў гледа-

чу ніводнай новай прэм'еры, хаця і працуе над двума новымі пастаноўкамі: інсцэніроўкай «Маладой гвардыі» П. Гравава па раманы А. Фадзеева і п'есай «Глыбокія карніш» А. Гоу і Д.Юса.

Толькі заапакоенасцю дасягнутымі поспехамі можна растлумачыць той факт, што ні адна з гэтых пастановак не выпушчана на сцэну, не гледзячы на тое, што на іх падрыхтоўку было даволі часу.

Калектыв тэатра ўзяў на сябе абавязак паставіць да 30-й гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі спецыяльны святочны спектакль. Аднак да гэтай работы тэатр яшчэ не прыступіў. Калектыв пайшоў у адпачынак, у будынку тэатра днямі пачнецца неабходны ремонт. Такім чынам святочны спектакль можа апынуцца пад пагрозай зрыну.

Усеагуны конкурс на лепшую сучасную савецкую п'есу, мяркуючы па выніках першага тура, дасць нашым тэатрам шмат цікавых і вартых сцэнічнага ўвасаблення п'ес. Цяпер справа ідзе аб тым, каб тэатры рашуча перабудавалі метады сваёй работы над пастаноўкамі. Калі несвоечасовы выхад часопісаў абцяжылае надрукаваны ў іх матэрыял, то гэта ў пэўнай меры стасуецца і да тэатраў, якія, заняваючы выпуск новых прэм'ер, адстаюць ад запатрабаванні часу, несвоечасова адкаюцца на актуальнейшыя пытанні сучаснасці і плятуцца ў хваце падзей. Стаўшы больш патрабавальным да ідэяна-мастацкай якасці прынятых у рэпертуар п'ес, павялічыў якасць іх увасаблення на сцэне, тэатр імя Янкі Купалы яшчэ зусім недастаткова аддае ўвагу працы над пастаноўкамі п'ес беларускіх драматургаў, якія і беларускай мовы на сцэне, замацаванню дасягнутых поспехаў і далейшаму ўдасканаленню спектакля пасля прэм'еры. З беларускіх арыгінальных п'ес у рэпертуары тэатра налічваецца ўсяго адна п'еса на сучасную тэму — «Канстанцін Заслонаў» А. Маўзона, адна класічная камедыя з дэраволюцыйнага жыцця беларускай вёскі — «Паўлінка» Янкі Купалы і камедыя-сатыра К. Крапівы «Хто смяцэнне апошні», якая адлюстроўвае пэўны этап у жыцці савецкага грамадства і патрабуе грунтоўнай перапрацоўкі ў святле новых задач нашага часу, таму што п'еса не пазабула ідэяна-мастацкага.

Мова, на якой размаўляюць актывы на сцэне, ніяк не можа дзіцяцца ўзорнай — яна часцей за ўсё проста нехайная і непісьменная. Трэба больш патрабавальна ставіцца да перакладаў п'ес і да фалетычна правільнага вымаўлення актывамі.

У тэатры зрабілася амаль звычайным тое, што толькі прэм'ера і першыя некалькі спектакляў прыходзяць на адпаведны мастацкі ўзровень. Пасля таго, як спектакль прагледзена ўжо савецкага грамадства і ён знаходзіцца ў крытыцы, на яго больш не звяртаюць увагу ўвагі, і ён

хутка губліць сваю форму. Пачынаюцца раптоўныя замены, актывы іграюць надбайна дэкарацыі прыходзяць у нягоднасць, яны не рамантуюцца, і добры спектакль паступова набывае нехайны выгляд, што зусім не да твару лепшаму сталінізму тэатру і выклікае законны пратэст у гледацка.

Частая замена спектакляў на працягу сезона глумачацца тым, што тэатр імя Янкі Купалы адчувае вострую патрэбу ў кваліфікаваных актывах. За час ваіны і эвакуацыі тэатр страціў значную частку свайго калектыва. Гэта акалічыла не дае магчымасці мець па два складкі выканаўцаў у спектаклі, і ў выпадку раптоўнай хваробы таго ці іншага актыва тэатр вымушаны ісці на замену спектакля. Студыя пры тэатры, якая рыхтуе актывскую замену, толькі часткова задавальняе патрэбу ў актывах ды і то праз год: цяпер студыя перайшла на апошні, трэці курс. Да таго-ж на заліковых экзаменах гэтага года ў студыі выявіўся не зусім задавальняючы напрамак заняткаў. Кіраўніцтва студыйнай праграмы захапілася працай над

урывкамі з класічных п'ес, заняўшычы сучасныя савецкі драматургічны матэрыял, што адразу-ж дало свае вынікі. Паказаныя ўрывкі з адзінай савецкай п'есы «Маладая гвардыя» А. Фадзеева ў інсцэніроўцы П. Гравава зроблены слабы і безгустоўна, трактоўка вобразаў вызначаецца павярхоўнасцю. Таксама павярхоўна раскрыты змест.

Беларускі Дзяржаўны тэатральны інстытут працуе ў строгай ізаляцыі ад тэатральных грамадскасці.

Пытанне кадры — вострая праблема не толькі ў тэатры імя Янкі Купалы, але і ва ўсіх беларускіх тэатрах. Яно павінна стаць на павестку дня Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савеце Міністраў БССР.

Партыя і ўрад даюць нам усе мажлівасці для безупынанага творага росту і ўдасканалення свайго майстэрства. Указанні большасці партыі заўсёды дапамагалі нам звысці слабыя бакі сваёй працы, каб выправіць іх і ісці па шляхах, якія дакладна і ясна вызначаны ў рэпертуарах. Наш народ любіць савецкае мастацтва — самае ідэянае і перадавое мастацтва ў свеце. Гэтая любоў і ўвага павінны акрыляць нашы творчы імкненні да новых творчых вышыняў.

На здымку: у ролі В. І. Стааліна нар. арт. БССР І. Ждановіч («Канстанцін Заслонаў» у Беларускам Дзяржаўным драматычным тэатры БССР імя Я. Купалы).

Фота Г. Бугаенкі.

На здымку: у ролі В. І. Леніна — нар. арт. БССР П. Малчанаў, інжынер Забелін — нар. арт. БССР Ц. Сяргейчык («Крамлёўскія куранты» у Беларускам Дзяржаўным драматычным тэатры імя Я. Коласа).

Фота Г. Бугаенкі.

А. КРЫНІЦА

ГОД РАБОТЫ

Прайшоў год з дня гістарычнай пастановы ЦК ВКП(б) «Аб рэпертуары драматычных тэатраў і мерах па яго палепшэнню». За гэты год у жыцці тэатра імя Янкі Коласа адбыліся істотныя змены.

Калі мы ўспомнім рэпертуар тэатра перад пастаноўкай, дык убачым, што кіраўніцтва тэатра ў сваім выбары нярэдка ішло па лініі найменшага супраціўлення. Часта браліся п'есы з разлікам толькі на касу, ці на менш патрабавальную частку гледацка. Так з'явіліся ў рэпертуары тэатра п'есы — «Факір на гадзіну», «Начное радзі» і, нарэшце, заходне-еўрапейская п'еса з дрэнабуружанай мараллю — «Маё кафе». Адначасова з рэпертуара тэатра выпалі такія лепшыя савецкія п'есы, як «Рускія людзі» К. Сіманова, «Фронт» А. Карнейчыка, «Нашэсце» Л. Ляўрына і некаторыя іншыя. Савецкі рэпертуар мінулага году быў прадстаўлены ў тэатры двума п'есамі: «Крамлёўскія куранты» Н. Пагользіна і «Так і будзе» К. Сіманова. Калі да ўсяго гэтага дадаць тое, што на сцэне тэатра ўжо даўно не было ніводнай арыгінальнай беларускай п'есы на сучасную тэму, дык карціна будзе яснай.

Усе гэтыя недахопы асабліва відочнымі зрабіліся пасля пастановы ЦК ВКП(б). Тэатр застаўся без п'ес на сучасныя актуальныя тэмы.

Аб тым, на колькі сур'эзна калектыв тэатра паставіўся да выпраўлення сваіх недахопаў, можна меркаваць па яго апошніх спектаклях.

Пасля пастановы ЦК ВКП(б) тэатр паказаў гледачу чатыры новыя спектаклі: «Далёка ад Сталінграда» А. Сурава, «На белым свеце» П. Ніліна, «Рускае пытанне» К. Сіманова, «Гамлет» В. Шахспіра. Можна напярэць калектыв тэатра толькі ў марадунных тэмпах работы, але што датычыцца выбару п'ес, дык ён сведчыць аб правільным разуменні задач, якія ставяць перад тэатрам.

У тэатры Янкі Коласа мы убачылі цікавыя спектаклі, якія з боку асобных выканаўцаў, так і ў агульным яго вырашэнні — у мастацкіх і ідэяна-мастацкіх. Гледацка жавава рагуе на ўсе падзеі, якія адбываюцца ў спектаклі, з вялікай увагай выслухоўвае, здавалася-б, далёкія думкі людзей мінулага і гораха хваляюцца.

Вялікая заслуга тэатра заключаецца ў тым, што ён здолеў адлюстравана на сцэне старажытнае, але бесмяротнае трагедыю і зрабіць яе блізкай савецкаму гледачу. «Гамлет» у тэатры імя Янкі Коласа як-бы пераклікаецца з сучаснасцю. Тэма помсты Гамлета — прыняцця Дацкага — выходзіць далёка за межы асабістага канфлікту і вырастае ў канфлікт грамадскі. Мы бачым перад сабой Гамлета не толькі тады, калі ён разважае аб сэнсе жыцця, але і актывнага барацьбіта супраць ілжы, прадажнасці, нікчэмнасці людзей, які верыць у дэрамогу праўды. Вось чаму такі Гамлет блізка савецкаму гледачу — барацьбіту за шчасце чалавечства.

Мы спецыяльна спыніліся на спектаклі «Гамлет» у тэатры імя Янкі Коласа, каб паказаць, на колькі вырас гэты творчы калектыв. Спектакль «Гамлет» дапамагае нам меркаваць аб тых магчымасцях, якія мае тэатр.

За апошні сезон тэатр зрабіў крок наперад. Ён частей пачаў звяртацца да сучаснай тэмы і больш сур'эзна, наглыблена падыходзіць да яе раскрыцця. Ва ўсіх сучасных спектаклях заняты лепшыя актывы. Яны знайшлі шмат новага ў складанай справе паказу сучаснага героя.

Найбольшую цікавасць з трох сучасных спектакляў уяўляе сабой «На белым свеце». Гэтым спектаклем тэатр узяў адну з актуальных тэм савецкай рэалістычнай тэмы — тэму барацьбы перадавых людзей з адстаючымі, заспакоенымі, што імкнучыся адпачыць на лаўрах.

Мы бачым у спектаклі яркую, сакавітую фігуру Ціхана Падколіна (арт. М. Звездачотаў), чалавека становага, адданнага савецкай радзіме і народу. Але Падколінаў агубў пачуццё сучаснасці, адстаў ад жыцця. І мы бачым, як Падколіна перажывае глыбокую трагедыю. Падколінаў-Звездачотаў не даваў яшчэ яснага вытлумачэння сваёй памылцы, ён у сабе адчувае нешта непрымае.

Гэта ён адчувае перш за ўсё таму, што парушыўся кантакт паміж ім і акружаючымі яго людзьмі, сярод якіх ён раней быў няжэком. Калектыв, перадавальваючы

цяжкасці, ідзе ўперад, а ён, Падколінаў, у соты раз правярае сябе, шукае прычыну канфлікту і, нарэшце, знаходзіць яе ў сабе. Ён сам абвясце сваё эгаізм, сваё заблуджэнне і разумее, што галоўнай яго памылкай у тым, што ён парываў святы прычыны калектывізму. Актыв Звездачотаў пераказвае паказвае пералом, які адбыўся ў Падколіне. І імгненна ў гэтай пераканаўчасці — выхаваная сіла вобраза і спектакля ў цэлым. Дрэўную аднаккладзе на спектакль тое, што два цытэральныя пераважаючы — Сяргей (А. Шалег) і асабліва Вара (арт. Т. Заранок), якія ўвасабляюць сабой перадавую савецкую моладзь, паказаны схематычна, невыразна. Цяжка паверыць, што імяны яны з'явіліся той сілай, якая перамагла эгаізм Падколінаў.

Спектакль «Далёка ад Сталінграда» па сваёй тэме вельмі блізка да пастаноўкі «На белым свеце». Тут таксама асноўны канфлікт заключаецца ў сутычцы прадэльных людзей з адстаючымі. Толькі дзень адбываецца не ў калгасе, а на буйным абаронным заводзе. На першы погляд у спектаклі ўсё як быцым на месцы. Арлоў (арт. П. Малчанаў) нецярпима адносіцца да заспакоенасці Асцярэзкі (арт. Ц. Сяргейчык) і нарэшце ён дамагаецца таго, што завод пачынае выконваць план не на 106, а на 200 процантаў. Але, што датычыцца раскрыцця ўнутранага канфлікту, дык тут спектакль мала ў чым пераконвае. Цяжка ўцяпіць сабе, у чым прычына памылкі Асцярэзкі, які скаціўся ў балота самазаспакоенасці. Актыв не даносіць гэтага, а таксама не раскрывае той унутранай барацьбы ў душы Асцярэзкі, якая заканчваецца перамогай новага. Няогул, на гэтым спектаклі ляжыць аднак схематызма. Кожны пераважае, за выключэннем цікавага вобраза Арлова, гэта не жыць чалавек, а пэўны тэзіс, якому супрацьстаць антытэзіс. Баспрэчна, спектакль мае пэўнае выхаванне значэнне для нашага гледача, дзякуючы, перш за ўсё, добрай ідэі самой п'есы.

Што-ж датычыцца спектакля «Рускае пытанне», дык тут тэатр проста не здолеў вырашыць задачы, за якія ўзяўся.

У мастацкіх адносінах спектакль, не гледзячы на тое, што ў ім заняты ўсе вядучыя актывы тэатра, не ўяўляе пэўнай каштоўнасці. Ні асобныя вобразы, ні спектакль цалкам не вызначаюцца ні арыгінальнасцю, ні мастацкімі якасцямі. Спектакль атрымаўся сумным, шэрым, а адсюль і недастаткова вострым у вырашэнні глыбокага палітычнага сэнсу п'есы. Было-б дзіўна, рашуча перагледзець спектакль з мэтай яго палепшання.

Парушаючы гэтыя тры спектаклі са спектаклем «Гамлет», мы можам зрабіць вынік далёка не на карысць вырашэння ў тэатры сучаснай тэмы. Мяркуючы па «Гамлету», можна сцвярджаць, што творчы калектыв тэатра здольны вырашыць складаныя задачы. Але ў «Рускім пытанні» тэатр не зрабіў усё, што яму пад сілу. На гэты раз ён застаўся далёка азад нават у параўнанні з іншымі слабейшымі калектывамі рэспублікі.

Сур'эзным прырывам у рабоце тэатра з'яўляецца адсутнасць у яго рэпертуары арыгінальных п'ес на сучасную тэматыку. З моманту звароту тэатра на радзіму прайшоў тры гады. За гэты час тэатр не паставіў ніводнай беларускай п'есы. Відэцкі тэатр звыўся аб сваёй славянскай традыцыі — рабоце з беларускімі драматургамі, забываў, што на сцэне яго ішлі п'есы Я. Купалы, Я. Коласа, П. Глебкі, К. Чорнага, Э. Самуіленка, К. Крапівы і іншых беларускіх драматургаў, і што гэтыя п'есы ў пераважнай большасці нарадзіліся ў сценах тэатра. Тэатр, мусяць, забываў, што імяна па п'есах беларускіх аўтараў асабліва плённая раслі і ўсебакова раскрыліся таленты нашых актываў і рэжысёраў.

Цяжка вытлумачыць такія аб'явавыя адносіны аднаго з вядучых тэатраў рэспублікі да стварэння арыгінальнага рэпертуара.

Год работы тэатра імя Янкі Коласа пасля пастановы ЦК ВКП(б) паказаў, што тэатр дамогся некаторых поспехаў у авалоданні сучаснай савецкай тэмай. Але гэтыя поспехі нагэтулькі значныя, што яны не дазваляюць гаварыць аб нейкім значным пераломе ў рабоце тэатра. Гэты пералом толькі ледзе намечыўся. Бліжэйшае будучае пакажа, наколькі змяня калектыв тэатра выкарыстоўвае свае багатыя магчымасці ў стварэнні новакаштоўных спектакляў на сучасную савецкую тэму.

М. МОДЭЛЬ

ПЕРШЫЯ ВЫНІКІ

Прайшоў год творчай працы Беларускага Дзяржаўнага тэатра оперы і балета пасля гістарычнай пастановы ЦК ВКП(б) па пытаннях літаратуры, тэатра, кіно. Зроблены першыя крокі ў галіне вырашэння новых ідэяна-мастацкіх задач, якія паўсталі перад тэатрам оперы і балета.

Тэатр настольна стаў перад кампазітарамі і лібрэтыстамі праблема стварэння новага героя — разумнага і ініцыятыўнага, мужнага і шчырага, суровага і лірычнага.

На паседжаннях мастацкага савета, дзе абмяркоўваліся новыя творы, творчыя работнікі выступалі супроць спрашчанага разумення лібрэта, як нейкай схемы оперы, сморга матэрыялу для кампазітара.

Абмяркоўваючы лібрэта оперы «Андрэй Касцянец» Петра Глебкі, мастацкі савет тэатра прынцыпова адставаў перад аўтарам будучай оперы выключнае значэнне цэнтральнага героя ў музычна-драматычным творы. Было выказана справядлівае патрабаванне больш дасканалай абмадлёўкі вобраза Андрэя Касцянеці, прата тыпам якога з'яўляецца легендарны Канстанцін Заслонаў.

Тэатр падтрымаў аўтараў оперы «Кастусь Каліноўскі», у якой вобраз цэнтральнага героя шырока і ўсебакова распрацаваны. Разам з тым, была высунута задача больш грунтоўнага раскрыцця сувязі Кастуся Каліноўскага з беларускім народам, рускім рэвалюцыйна-вызваленчым рухам, паказу барацьбы Кастуся з сацыяльна-чужымі элементамі ў беларускім народзе. Не ўсё яшчэ ўдалося аўтарам зрабіць у гэтым кірунку, але опера ў выніку дапрацоўкі зрабілася ідэяна больш выразнай.

Тэатр арыентаваў кампазітараў на глыбокае сімфанічнае развіццё, на захаванне і далейшае наглыбленне выдатных дасягненняў беларускай оперы ў галіне акалінальнай музыкі, ролі не цурацца аперамму рэліяму, а з'яўляюцца яго істотнай рысай. У новым варыянце оперы «Алеса», які стаяць да трыццаці гадавіны Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі (пастаноўка і рэжысура Б. Мардзінава, дырыжор А. Брон, мастак С. Нікалаев, хормайстар Г. Пятрэў), тэатр шукае больш грунтоўнага раскры-

ца ідэй і вобразаў гэтай патрыятычнай оперы.

У першым акце оперы будзе паказаны не «нейтральны» беларускі пейзаж, а каласная вяска. Нашэсце ворагаў выклікае ў савецкіх людзей вострую нявісць, вострыя імкненні адмоўчыць гітлераўцаў да пакуты, слёзы і гора, якія яны прынеслі на беларускую зямлю. Арыя Апанаса цяпер набывае асабліва глыбокі сэнс і драматызм. Ярыч акрэсленыя вобразы Алесі, Дароты, Клемкі, фон-Панцыра.

Больш прынцыповы сэнс набывае сутыкненне гестапаўца фон-Панцыра з Алесем, які спадчынец праз Алесю даагнаць аб дзеянні партызанаў.

Староста Даніла — не сядомыя слуга немцаў, а чалавек, які ненарокам трапіў у прыкрае становішча. Ён узраўнаўся вялікім горам Дароты, дзяцця якой забілі немцы; ён шчыра любіць сваю дачку, партызанку Алесю. У душы і свядомасці Даніла насівае палыманна ініцыятыў да фашысцкіх забойцаў.

Апафея спектакля, згодна задуму рэжысёра, будзе ўяўляць сабой мужны і магутны вобраз непераможнага Беларуса.

Такім чынам, у гэтым тэатры накіравана на палітычнае ідэяна зместу спектакля і на больш выразнае раскрыццё ў ім тэмы савецкага патрыятызма — генеральнай тэмы нашага мастацтва.

У працы з кампазітарам В. Залатаровым і адносна тэатра да яго балета «Князь-возер» выявілася тая-ж прынцыповая пазіцыя тэатра.

Мастацкі савет тэатра і Кіраўніцтва па справах мастацтва з задавальненнем прынялі балет таму, што поруч з выдатнай музычнай драматургіяй, фантастыка яго рэалістычна і выяўляе ідэю пераможнага барацьбы прарэжысёрных, драматычных імкненняў народа супроць усяго таго, што стаіць на яго шляху ў адвечным імкненні да шчаслівага долі. Тэатр чула адгукнуўся на вызна-акрэсленую тэму балета. На гэтым, а не на танцавальных дымертэментах, будзе зроблены акцэнт і ў спектаклі. Вялікую ролю ў стварэнні балета адгра-

лі наватарскія імкненні балетмайстра В. Вайнонена. Стварэнне новай оперы адбываецца на сцверджанні лепшых прынцыпаў беларускай оперы, крытычным засваенні рускай класічнай спадчыны, пераадаванні тых не заастарэлых канонаў, якія ўжо не прыдатны для сучаснай тэмы, і пошукі такой драматургіі, якая здольна з максімальнай сілай увасобіць велічынны ідэй і справы савецкага народа.

Лібрэта оперы «Песня аб шчасці», праца над якой яшчэ не аўсім скончана, адлюстроўвае надзвычай складаны працэс, уласцівы нашай опернай творчасці. Тэатр і яго рэжысура разам з аўтарам працуюць над глыбокім увасабленнем тэмы патрыятычнай працы калгаснікаў па адраджэнню і далейшаму ўздыму савецкай вёскі, над тым, каб сюжэтны канфлікт быў не дамінуючым, а падпарадкаваным галоўнай тэме будучай оперы. Глыбока зацікаўленаец кампазітар Лукаса ў найбольш поўным раскрыцці тэмы лібрэта выклікае надзею на поспех гэтай оперы.

Працуючы над новымі операмі і балетам, тэатр робіць покуль што яшчэ першыя крокі ў галіне выканання гістарычных пастаноў ЦК ВКП(б) па пытаннях літаратуры і мастацтва.

У творчай дзейнасці опернага тэатра ёсць яшчэ надзвычай вялікія хібы і загалы, якія сур'эзна пераходзяць яго руху наперад да новых ідэяна-мастацкіх вышыняў. Даволі прыгадаць той самы факт, што з рэпертуара тэатра зніклі беларускія оперы, што за мінулы год не выпушчаны ніводны оперны спектакль. Балетны калектыв у выніку напружанай працы не даў такога спектакля, які быў-бы прынцыпова важным і з'яўляўся-б сапраўды новым словам у балетным мастацстве.

Тэатр покуль што толькі абмяжоўваецца дэкарацыйнай аб неабходнасці стварэння балета на актуальныя тэмы нашай сучаснасці. Практычна ў гэтым кірунку зроблена яшчэ вельмі мала.

Тэматыка новых оперных твораў, над якімі працуюць нашы лібрэтысты і кампазітары, даволі аднастайная. Тэатр распаўсюд працу з лібрэтыстамі па стварэнню оперы і балета аб выдатных людзях нашай сацыялістычнай індустрыі, аб савецкай інтэлігенцыі.

Рэпертуарная камісія ў тэатры вядзельнічае, а новы намеснік мастацкага кіраўніка па рэпертуару яшчэ толькі пачынае працаваць. Прыцельскі падыход да крытыкі новых беларускіх опер, оперных і балетных спектакляў, да вобразаў, створаных артыстамі, нежаданне «спрыўдзіць» людзей і сапасаваць з імі добрасуседскія адносіны нараджае самазаспакоенасць, нават пэўны творчы застоў, аб'явавыя аласіны асобных таварышоў да сваіх высокіх абавязкаў мастака.

Калі аб ніжнім узроўні спектакля «Сявільскі цырульнік» рэжысёр спектакля У. Шахрэй сказаў зусім адкрыта, то вакол пастаноўкі балета «Дон-Кіхот» стварылася атмасфера замовчвання яго істотных недахопаў. У гэтым анімаў і нашы крытыкі, якія не адгукнуліся ніводнай рэацыяй на спектакль.

Набліжаецца трыццаціга гадавіна Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Калектыв пачне працаваць у капітальна-адноўленым і рэканструаваным будынку тэатра. ЦК КП(б) і ўрад БССР інстомна кландэцікаваць аб уняцці ідэяна-творчага ўзроўню нашага оперна-балетнага мастацтва, аб стварэнні ўсіх неабходных умоў для яго плённай д

З твораў, прысвечаных 30-годдзю Вялікага Кастрычніка

Кнігі лаўрэатаў Сталінскай прэміі

ПЕРШЫ ЭШАЛОН

Раздзел з аповесці „Рыгор Шыбай“*

Усевалод КРАЎЧАНКА

Удача прышла не адразу. У першы баяны выхад стварыліся Клімёнак групы падрыўнікоў, прабадззшыся на двое з лішнім сутак у лясных паблізу жалезкі, вярнуліся ў лагер без вынікаў. Немцы цяпер не на жарты ўзліліся ахоўваць чыгунку. Побач з палатоннай дарогі па ўсёй лініі былі збудаваны ўмацаваны агнявыя пункты з кулямётнымі ўстаноўкамі. З абодвух бакоў палатна, каб не даць партызанам магчымасці скрытна падступіць да яго, амаль усюды на яго метраў быў высечаны лес, знішчаны кустарнікі. Праз кожную паўтарыста метраў хадзіў вартавы, праз кожную трыста — урытыя на вочы ў азмло, хмура пазіралі даўты.

Падрыўнікі першай групы пасля доўгіх блуканняў у адной лясцыне некалькі разоў падарвалі і ўкапалі пад рыжы мін. Але раней, чым гэтым месцам прайшоў поезд, немцы-вартавы на свежа ўзрытай зямлі здагадаліся аб міне і падняў трывогу. Разам з падбегавымі немцамі ён спаконна выкапаў ё і забраў з сабой. Лежачы ў зарэспіку, метраў у паўтарыста ад чыгункі, падрыўнікі з боем паглядзілі на гэты гэта, але зрабіць нічога не маглі — не ўстаўць-жа ім у нязручны бой.

Другая група не здолела зрабіць і такога спробы. Камандзір не, хлопце невялікай хробрасці і яшчэ меншай ваяўніцкіх хітраці, навадоханы ў адным месцы некакавай агнявой сутычкай з немцамі, палічыў за лепшае аддзіліцца ад чыгункі, і каб коць чым-небудзь апраўдзіць свой паход, зрабіў паблізу адной вёскі засадку. Абстраляў групу паліцаў і на гэтым вярнуўся ў атрад.

Наўдачу падрыўнікоў перажывалі ўсе, але асабліва непрыемна адчувалі сябе самі ўдзельнікі дыверсіі. Шыбаеву, які аказаў хадзіў у другой групе, было і сорамна, і крыўдна — не думаў ён, калі-б гэта задала ад яго, ён не вярнуўся-б сюды вольна так ні з чым. Ён-бы ўпарта хадзіў калі чыгунку яшчэ суткі, другі, хадзіў-бы, калі-б спартэблалася тыдзень, чакаючы зручнага моманту, але дабіўся-б свайго. Шыбаев ясна разумее прычыны іх няўдачы: яна і ў нязгоднасці падрыўнікоў, і ў тым, што група іх была вядзай па колькасці — дзесяць чалавек. А столькі людзей цяжка зрабіць непрыкметнымі; прычына і ў недастатковай паліцэйскай разведцы таго кавалка дарогі, дзе намячалася дыверсія, і, самае галоўнае, у перахрысці іх камандзіра групы. Шыбаеву больш за іншых было непрыемна перад Клімёнак — на сутнасці, толькі ён у гэтай групе быў сапраўдным, абычавым у арміі дыверсантам-падрыўніком, і яна клася на яго больш, чым на іншых.

Згаварыўшыся з сабрамі, Арэшкам і Позышавым, Шыбаеву парашу пайсці да Клімёнак і напрысці дазволу зрабіць вылазку на жалезку толькі ўтраіх.

Шыбаеву падрабязна расказаў камандзіру у чым, на яго думку, прычыны першай няўдачы і як яны думалі паабегнуць памалым на гэты раз. Ён расказаў, чаму толькі ўтраіх і імяна ў такім складзе яны хочучы ісі — ён, Шыбаев, добра ведае падрыўную справу, Арэшка і Позышаў адважныя і смелыя хлопцы, якія не дрогнуць перад небяспекі і не кінуць справу на поўдарозе; акрамя таго, Позышаў, мясцовы, ведае дарогі, ведае бліжэйшыя вёскі і нават людзей, а гэта можа спартэблца.

Уважліва выслухоўшы хлопцоў, Клімёнак аздамуаўся, і, як баўсёды ў хвіліны роздуму, туста задзімў лясочкай.

— Што-ж, ідзце ўтраіх, — нарэшце згадзіўся ён і, падыйшоўшы да карты, сказаў: — Самае зручнае месца падрыўцы да чыгункі паміж Каранёўкай і Рудняй. Там крутары і лес не ўсюды ссечаны. Будзьце асцярожнымі, хлопцы, але і не праўце труса пры небяспечнасці. Узарваць эшалон—справа гэці для ўсіх нас... Старшых прызначце... дабе, Шыбай, — заклочуў Клімёнак і развітаўся з хлопцамі.

Падрыўнікі выйшлі ў дарогу самым раннім доўтэмкам. Настрой на ўсіх трох быў прыўзняты — цяпер ад іх саміх залежала: ці вярнуцца ў атрад з гонарам ці з сорамам.

Спачатку яны ішлі даўно вядзжанай зарослай лясной дарогай, якая павяргала то ў адзін, то ў другі бок. Але праз поўгадзіны скорай хадзі яна вывела іх на пратораную, абабітую каласым дарогу. І па ёй яны павярнулі проста на ўсход. Гэта быў якраз пагрэбны й напрамак. У лесе панавала прыемная рашыстая свежасць, і выразна чуліся настоежныя за ноч пахі хвойнай іглаці, смалы. Пречушчыся з першым святлом, на ўсе ляды шчоўкалі, звінелі, шчабталі, радуючыся сонцу і цилу, шматлікія лясныя птахі.

Шыбаев час-ад-часу любонна прыслухоўваўся да гэтага вясёлага звону і вызначуў:

— О, чуюце, чорны дрозд крычыць. Гэта ён чую нас і крычыць.

Праходзіў яшчэ колькі крокаў і, зацікаўлена слухаючы, дазваваўся:

— Пш-пш... пш-пш... Што гэта за пічужка такава?

Скончылася пшуча, і лес пастушова пайшоў драбнейшым. Недазе паблізу дарогу.

* У аснову аповесці пакладзены фактычны матэрыял — багата дэталізавае вядомага беларускага партызана-падрыўніка Героя Савецкага Саюза Рыгора Такуеві і яго саброеў—Героя Савецкага Саюза Фёдора Малышава, партызана Вяладзіміра Петухова і інш. Прышчыты ў аповесці зменены, але падзеі і баяныя справы ўзяты з жыцця.

разлічанымі рухамі капнуў нажом паміж шпал раз, другі. Пад пластам шчыбно была мяккай аямля, і капалася лёгка, хутка. Адзін раз яго рука неасцярэжна саралася і пож стукнуў па кастылю. Глухі металёвы звон пранёсся ў цішыню. Шыбаев замер. Але вакол усё было спаконна, толькі чуваць было прыглушанае дыханне Арэшкі. Рыгор узяў паданы Арэшкам канец шпур, прымацаваў яго да чакі ўзрыпацеля, засыпаў міну зямлёй.

— Адаўзай, — загадаў ён Арэшку шптам.

Гадзіны, што засталася да рання, папаўзілі для хлопцаў, які замаруджаны. Не прыдзецца ім дакамацца таго шчаслівага моманту, калі зграюцца, загрузька...

Але вось памалу зачырванела неба на ўсходзе, памалу паказалася сонца пад лесам. Прайшоў час і змянілася начная вярта, павольна, спыняючыся раз-пораз, прапоўз грузаныя пяском кантрольны эшалон.

Знешне зусім спаконны, Шыбаев унутры на ўсё як бы падабраўся, напружыўся, гатовы да ўсяго.

— Падрыхтуйце зброю, — загадаў ён. Арэшка моўчкі зняў з плеча і паклаў каля сябе аўтамат. Зручней паклаў зброю і Позышаў. У гэтыя хвіліны ніхто з іх не думаў пра небяспеку для сябе, і яны хваляваліся толькі з аднаго — ці ўдасца ім дыверсія?

З ўсходу заляскаў цягнік. Хлопцы прыталіся. Ішоў доўгі, грузаны будаўнічым лесам таварны эшалон.

— Рубце? — затаўшы дыханне, спытаўся Позышаў і ўзяўся за шпур.

Шыбаев адмоўна кінуў галаву.

— Прапусціце...

Важна было ўзарваць ваенны цягнік, які-б ішоў на ўсход.

Зноў марудна падыліся хвіліны чахання. Усе трое лякалі моўчкі, кожны думачы аб сваім. Вакол было ціха, аздавала па заалты гарачым лісьцём сонцам шпалах спаконна хадзілі вартавыя. Шыбаеву хацелася ўгадаць — выйшаў, ці не выйшаў ужо адзельку той цягнік, якому, згодна іх волі, суджана было заваліцца тут, пад круты адхон, грудай жалезнага лому.

Праз поўгадзіны ў супярэчным напрамку, на ўсход, прайшоў таварны паражнік. Хлопцы прапусцілі і гэты.

— Пачакаем яшчэ...—прашаў Шыбаев.

Але цярпенне іх хутка было ўзнагароджана. Праз кароткі час з боку Мікашэвіч, з захада, паказаўся далёкі дымок паравоза і пачуўся прыглушаны адгэлясць усё нарастаючы перастук калёс. Усе трое пачалі напружана ўгледзецца... Гэта ішоў пасажырскі класны цягнік, але ён не быў падобны на звычайныя рэйсавыя паязды. Вагонны быў новыякі, свежафарбаваны. У адкрытыя вокны вагонаў выгледзілі нямецкія салдаты. Па ўсіх аднаках гэта быў роіскі эшалон.

Не адрываючы воірка ад цягніка, Шыбаев дзярнуўся рукою да пляча Позышава. Прыкметна было, як адхлонула ад яго твару кроў, але роўны, стрыманы голас Шыбаева паказваў яго ўнутраную сарбдасць, спакой.

— Падрыхтуйцеся...

Позышаў наматаў на руку провад. Вось паравоз дабе да ўзрыўчаткі...

— Ну... — выдыхнуў Шыбаев.

Позышаў ірвануў шпур. І ў той-жа момант, уздыбнушы паравоз, грэхнуў узрыў...

Хлопцы забыліся на небяспеку і аж прыўзняліся з зямлі. З радасным азірваннем сэрца глядзелі яны, як з-скрыгатам і трэскам палічыў з рэек паравоз, а за ім, насканючы адзін на аднаго і кучлючыся на адноне, разбіраліся ў шчэпкі вагоны. Момант — і ўсё было скончана. Разбітыя вагоны кучай згрудзіліся ў глыбокім зарослым травой адноне, і толькі на некалькіх з іх, перапернутых дагары калёскамі, як-бы працягвалася бег, круціліся не паспешылі спыніцца калы, ды з прабігала паравознага катла з глухім шпешнем ірвалася гуэтым клубамі пара. Раптам каля разбітага цягніка нібы па чыёй камандзе падліўся многалосы пераласоханы крык, енкі, стогны параненых. З разбітых і пакалечаных вагонаў, размахваючы аўтаматамі і бязладна страляючы ў розныя бакі, пачалі выбігнаць немцы, што засталіся жывымі...

Шыбаев з бліскучым ад радасці вачыма прагна паглядзеў на ўсё гэта.

— Не, праклятыя вылодкі, — шптаў ён. — вы яшчэ не раз пашкадуеце, што выпусцілі з рук Рыгора Шыбаева... Я вам адлечу за ўсё.

Па знаку Рыгора Арэшка і Позышаў, дае паўжом, дае прыглынаючыся, выбіраючы зарослыя кустамі месціны, уподобіў кінуўся з узгорка. Следам за сабрамі асцярожна адхадзіў Шыбаев. Азірунуўшыся ў апошні раз, Рыгор у думках усміхнуўся з перастаропленіцы фрнцаў: яны ўсё яшчэ бязладна мітуціліся і стралялі, азіятыны самі сабой, відаць, ім і ў галаву не прыходзіла, што ў ста метраў ад іх знаходзіцца самі падрыўнікі.

У той-жа дзень славакі расказалі разведчыкам з атрада Клімёнак, што дала дыверсію Шыбаева. Аказалася, што ў падарваным цягніку знаходзілася вільняны група зэсаўбкіх карнікаў, аб'яднаная пад камандаваннем генерала В.рга. Карнікі накіроўваліся для вяралезення аперачыі супроць партызан паўднёва-ўсходняй часткі Беларусі. Самаго генерала ў поезде не было, але згозе зобіта і паранена каля 600 зэсаўбіаў, знішчана 19 вагонаў і паравоз.

Для пачатку гэта быў далёка надрыны ашнік.

Адным з лепшых празаічных твораў 1946 года прызнана аповесць «Спадарожнікі», якая ўдстоена Сталінскай прэміі першай ступені.

Аўтар аповесці — леныградская пісьменніца Вера Фёдаравна Панава пачала пісаць яшчэ да вайны, але шырокім колам чытачоў яна стала вядома толькі пасля надрукавання ў часопісе «Знамя» (№№1 і 2—3 за 1946 год) аповесці «Спадарожнікі».

У часе вайны, як і многія советкія пісьменнікі, В. Панава пайшла на фронт і працавала ў санітарным цягніку. Актыўны ўдзел у падзеях ваеннага жыцця ўзбагаціў пісьменніцу новым вопытам, павысіў яе майстэрства і дапамог стварыць яркую і таленавітую кнігу. У ваеннай аповесці Панавай расказваецца аб удзеле советкіх людзей у вількай бітве з фашызмам, у ёй узяты і глыбока асветлены пытанні камуністычнай маралі, праблемы кахання, дружбы, ноўбаты, што ўвільваюць вількую цікавасць і ў ваенны і ў мірны час. Вайна і побыт, асабістае і грамадскае паказаны ў аповесці ва ўзаемазвучыі.

Дзеньне аповесці разгортваецца ў санітарным цягніку і, аздавалася-б, што цікавага можа адбыцца ў шпіталі на колах? Звычайны санітарны цягнік: вагоны для лёгкапараненых і асобна абсталяваныя вагоны для цяжкапараненых, перавозачыя, аптэка...

Кніга Панавай напісана не для аматараў эфэктнага чытання. Пісьменніца старанна паабірае пафаса і пазыткі, піша падрэслена буднічна і проста, але з гэтымі глыбымі і ладнічымі словамі схаваны глыбокі лірычны падтэкст.

Вера Панава нібы запарэце ўдумлага чытача ў чаровы рымс санітарнага цягніка і знаёміць з яго жыццямі.

І тое, што кніга знайшла жывы водгук у сэрцах чытачоў, гаворыць аб тым, што ў В. Панавай свой і пры гэтым прайшлым пісьменніцкі «маршрут». Аб самых выскіх і дарагіх для советкіх людзей пачуццях Панава піша стрымана і сціпла, не гукаі, але праікніжы.

Да сваёй задачы Панава падыходзіць як сапраўдны мастак: нідзе не ўспамінае такіх слоў, як «герызм» і «патрыятызм», яна вобразна раскрывае змест гэтых паняццяў і становіцца ясным, без асабістага па тое ўказання, што імяна патрыятызм з'яўляецца рухалючым стимулам у жыцці каліжына ваенна-санітарнага цягніка.

Для санітаркі Лены Агародніканай «не існавала ніякіх дурных адрэдкаў» крамя советкія. Яна была дзіцём гэтай дзяржавы. Дзяржава была не домам, яе замялі, не небом. Любому чалавеку на гэтай зямлі яна магла сказаць: таварыш! Ад любога магла прыняць хлеб і з любым падзялілася-б хлебам.

Гэтак-жа маглі-б сказаць аб сабе і іншыя героі аповесці, за выключэннем, можа быць, «футлярнага» чалавека—доктара Супругава.

З разумення гераічнага як заканамернай з'явы, што аднаўдае сацыяльнай прырлодзе советкіх людзей, і вырастаючы характэрны асабістае вобразна-стыльвоў структуры аповесці: жыццёвасць і прастата.

У аповесці няма апісання баявых эпізодаў. Людзі цягніка прапуоць самааддана і жерачна, але яны адмаўляюцца лічыць гэта чымсьці незвычайным.

Прайшло больш 2-х месяцаў з таго часу, калі ў Брэсце была праведзена нарада маладых пісьменнікаў заходніх абласцей БССР. Там многа гаварылася аб выхаванні літаратурнай моладзі. Аднак, пасля нарады Брэсцкай філія Саюзу советкіх пісьменнікаў спыніла сваю работу.

Асобныя пачынаючы пісьменнікі ўпарта працуюць над сабой, пішучы новыя творы (Н. Чарняў, П. Чарных, В. Сурскан), але ім ніхто не дапамагае, не цікавіцца іх работай.

Калі раней у Брэсце сістэматычна праводзіліся літаратурныя сэралы, абмяркоўваліся новыя творы, заслухоўваліся даклады і лекцыі, арганізоўваліся сустрэчы з чытачамі, дык цяпер ні таго, ні другога няма. Нават абласная газета «Зара» перастала змяшчаць літаратурныя старонкі.

Многа працы затрачана на падрыхтоўку да друку альманаха «Брэст». Ініцыятыва была падтрымана Праўленнем Саюза советкіх пісьменнікаў БССР. Альманах меркавалі выдаць да 30-годдзя Савецкай улады. Але цяпер гэта справа закінута: і ён наўрад ці будзе выдзлены ў гэтым годзе.

Аб паніжэнні ўвагі да ідэяльна-падлітнага і творчага росту маладых пісьменнікаў гаворыць і той факт, што такая важная падзея ў літаратуры, як ІІ Пленум Саюза советкіх пісьменнікаў СССР прайшоў незаўважным кіраўнікам філіі. Не было праведзена схода па азіяляленню з матэрыяламі Пленума, па абмеркаванню даклада А. Фалдзеева.

Пастанова ЦК КП(б)Б аб рабоце Саюза советкіх пісьменнікаў БССР і рэспубліканскі сход пісьменнікаў Беларусі таксама ніякіх арухаў у рабоце філіі не зрабілі.

У Брэсце пануе таі-ж бяздзейнасць і бестурботнасць, не глядзячы на тое, што перад літаратурамі настаўлены канкрэтныя і вельмі важныя задачы. Кіраўніку філіі т. Хрысцічу шара ажыццяў работу. Трэба сур'ёзна заняцца выхаваннем маладых пісьменнікаў, аднавіць літаратурны сэралы, класіці плян канкрэтных мерапрыемстваў, паскорыць выданне альманаха.

Праўленне Саюза советкіх пісьменнікаў Беларусі ўвайна дамагчыся выдольна работу і арганізацыйна ўмацаваць Брэсцкую філію.

А. ЖАВАРАНКАУ.

АПОВЕСЦЬ АБ ГУМАНІЗМЕ

М. СМОЛКІН

сваёй далёка вількаму прапу, амаль усе людзі санітарнага цягніка ірвуцца на фронт.

Нават камісару Данілаву, які бачыць і разуе дадзё і больш другіх, участкак, на які ён быў вастаўлены, здаваўся недастаткова бальым і в.бяспечным, і ён шыкаваў у ЦК з прасьбай пакараць у бой.

Хіба-ж маглі яны рабіць інакш, калі вораг хацеў адабраць у іх самае галоўнае, тое, што даражэй жыцця, — радзіму?

«Цягнік ішоў да фронту, як сцяг ён ісе свае чырвоныя крыжы. Ніхто ў цягніку не ападываўся, што гэтыя крыжы паслужыць ім аховай. Кожны ведаў, што імяна на чырвоных крыжах і будзе «бід ворага» — так пачынае невялікі каліжытуй советкіх людзей выкананне свайго абавязку перад радзімай.

Прайшоў некаторы час... «санітары цягнік, апалены і закончаны, з выбітымі вокнамі вяртаўся ў тыл. У хвасце яго хістаўся абгараны вагон. Залёныя літары аагараліся перад цягніком, і другія цягнікі ўступалі яму дарогу» — гэтымі словамі заклочваецца першая частка аповесці — ападынае аб першым франтавым рэйсе.

Па анадворнаму выгледу цягніка, калісьці прыгожага і новага, можна было меркаваць аб тым, што цягнік і людзі прайшлі скрозь агонь і выпрабаванні. І сапраўды, гэта было першае бязвоў хрысціянства. Санітары цягнік прыбыў у Пскоў напярэдадні эвакуацыі горада частцамі Савецкай Арміі. Жорстка бамбіла горад нямецкай авіяцыя. Ішлі вулічныя баі. Ніхто з перанала цягніка не падумаў у гэтую хвіліну аб сабе, аб сваім жыцці, хаця некаторым і было страшнавата. У іх была задача: падабраць, вяртаваць параненых воінаў, эвакуіраваць іх у тыл.

І вось пад страшэнным абстрэлам па вуліцах Пскова робіць рэйд група санітарнага цягніка на чале з камісарам Данілавым і, не глядзячы ні на што, падбірае тых, каму нічэ можна дапамагчы.

Людзі, якія засталіся ў цягніку, рыхтуюцца да прыёму параненых. Раарныя варажы бомб надбіжваюцца і, нарэшце, ад прамога пападання ў цягнік загарэцца вагон. Усё: пачатковы цягнік доктар Булоў, машыны Нізвецкі і Краўцоў і іншыя кілаюцца тушыць пажаж.

Нарэшце, перапоўнены цягнік з «каштоўным грузам» накіроўваецца са станцыі Пскоў у аваротны рэйс.

Вось талы і загарэцца азяленыя агні ўперадзе цягніка і ўсе другія эшалоны, з якім-бы грузам яны ні ішлі, уступаюць яму дарогу.

У цягніку, на хадзі, пачынаецца другі этап напружанай працы. Хірургічная сестра Юлія Дамітрыеўна суткамі на адхадзіць ад апрацыйнага стала, старшая сестра Фаіна, санітаркі дзяжуряць каля гідэсных ложкаў цяжка параненых, прыслухоўваючыся да малейшых іх жаданняў.

Есць рафартэны і банальны вобраз «сестры міласэрдыі», кананізаваныя літаратурай аб імперыялістычнай вайне: пад параненым, што шпача: «сестрыца, піць», сцідзена ангельскі твар жанчыны ў бемлым чачы. Героі Панавай, советкія медыцынскія работнікі, кіруюцца не жаласлівай хрысціянскай мараллю, а таварыскім уделам, пачуццём советкага гуманізма. Яны адчуваюць сябе братамі і сестрамі людзей, якіх даверала ім радзіма. Характэрна, што самааддана выконваючы

сваёй далёка вількаму прапу, амаль усе людзі санітарнага цягніка ірвуцца на фронт.

Нават камісару Данілаву, які бачыць і разуе дадзё і больш другіх, участкак, на які ён быў вастаўлены, здаваўся недастаткова бальым і в.бяспечным, і ён шыкаваў у ЦК з прасьбай пакараць у бой.

Вось у гэтым стадым выхаванні зрабіць для радзімы як мага бальш, аддаць ёй усе свае сілы і заклочваецца, які паказвае В. Панава, сутнасць патрыятызма. Асноўную ўвагу пісьменніца ўвільваю не падзёям, а людзям, дакладней кажучы, падзеі не заслаіняюць ад не людзей. Не вышадкова асобным раздзелам аповесці названы імяны героіў і ўвільваюць сабой псіхалагічныя партрэты асноўных дзейных асоб: камісара Данілава, доктара Булова, Лены Юлія Дамітрыеўна. Пісьменніца расказвае аб дзевяці жыцці сваіх героіў, не скрываючы іх слабасці і недахоў, смела раскрываючы патэемныя помыслы, інтымныя бакі іх жыцця.

І ад таго, што пісьменніца не баіцца сказаць усю праўду, героі не становіцца менш цікавымі, наадварот, яшчэ бальш пачынае верыць у іх жыццёвую сілу, у іх здольнасць наладзіць жыццё па-сапраўднаму. Так, характарызуючы камісара Данілава, Панава паказвае, што чулы да свай падпарадкаваных, ён быў зграістам у адносінах да сваёй жанкі. Але прайшло чатыры гады ростані з жанкай, і Данілаў, разважаючы аб тым, «кім ён уойдзё ў мірнае жыццё», рашае, што дома трэба навадзіць жыццё як належыць. Гэтыя разважанні Данілава паказальныя, так як вайна была не толькі выпрабаваннем волі і хробрасці, але выпрабаваннем пачуццяў кахання і прывязаннасці. Адны вытрымалі гэты выпрабаванне, другія не. Выпрабаванне «на радзіму» вытрымала моцнае советкія сям'я доктара Булова. Скрюз усе нягоды вайны пранесла сваё гарачае каханне Лена Агародніканка да чалавека, які пасля ашукаў яе.

Магчыма ішоў не давадзецца адвядзе радасці кахання і мацярынства непрыгожай знешне, але поўнай унутранай прыгажосці Юлія Дамітрыеўна. Але асабіста наўдачы і выпрабаванні не варажючы у героіў Панавай бязважкіх трагедый, таму што іх жыццё асяцяляецца вількімі і высокімі радзімымі мэтамі.

Прадгісторыя жыцця героіў, якая расказана пісьменніцай без доўгіх адступленняў, тут-жа на хадзі, у пераможку з апісаннем фронтвоў работы, дыпамаге нам арузуем, як гэтыя, яшчэ зусім наўдаўна мірнае людзі, ператварыюцца ў воінаў. У сваю чаргу навадзіны асобных героіў у цягніку даюць магчымасць вызначыць іх будучае мірнае жыццё.

Чытач разумеюцца з героімі аповесці «Спадарожнікі» напярэдадні перамогі. Мы не ведаем дакладна, як склаўся пасля-ваенны лёс кожнага з іх, але не сумняючамся, што сёння яны працуюць яшчэ лепш, яшчэ самааддана. Які-б дзікасіні ні выпаді на іх долю, яны заўсёды застаюцца нястомнымі спадарожнікамі нашай вількай Радзімы.

Кніга В. Панавай глыбока чалавечая і таму па-сапраўднаму пазытывал.

ФІЛІЯ, ЯКАЯ НЕ ПРАЦУЕ

(Ліст з Брэста)

Пастанова ЦК КП(б)Б аб рабоце Саюза советкіх пісьменнікаў БССР і рэспубліканскі сход пісьменнікаў Беларусі таксама ніякіх арухаў у рабоце філіі не зрабілі.

У Брэсце пануе таі-ж бяздзейнасць і бестурботнасць, не глядзячы на тое, што перад літаратурамі настаўлены канкрэтныя і вельмі важныя задачы. Кіраўніку філіі т. Хрысцічу шара ажыццяў работу. Трэба сур'ёзна заняцца выхаваннем маладых пісьменнікаў, аднавіць літаратурны сэралы, класіці плян канкрэтных мерапрыем

